

Rapport

FÅGEL OCH
GRODDJURSINVENTERING SKOGOME

Slutrapport

2023-05-26

Uppdrag: 333930 Fågel- och groddjursinventering Skogome
Titel på rapport: Fågel- och groddjursinventering Skogome
Status: Slutrapport
Datum: 2023-05-30

Medverkande

Beställare: Specialfastigheter Sverige AB
Kontaktperson: Göran Cumlin
Konsult: Erik Heyman
Uppdragsansvarig: Erik Heyman
Kvalitetsgranskare: Maria Widerberg

Revideringar

Revideringsdatum: 2023-05-30
Version: 1.1
Initialer EH

Sammanfattning

Tyréns har på uppdrag av Specialfastigheter Sverige AB utfört en fågel- och groddjursinventering inom ett område vid Skogomeanstalten på Hisingen i Göteborg. Bakgrunden till inventeringen är en planerad utbyggnad av anstalten. Inventeringsområdet omfattar 10 hektar och består av ungefär hälften skogsmark och hälften öppen mark.

Fältinventeringar gjordes vid två tillfällen, mitten av april och mitten av maj. Dessa tidpunkter är de som rekommenderas utifrån syftet att undersöka eventuell förekomst av groddjur samt häckning av de flesta fågelarter, inklusive mindre hackspett.

Totalt observerades 28 fågelarter, av dessa bedömdes 19 ha trolig häckning inom området. Fem rödlistade arter observerades, av dessa bedömdes gulsparv (NT) häcka inom inventeringsområdet. Överflygande eller födosökande individer observerades av gråtrut (VU) och stare (VU). Strax utanför inventeringsområdet observerades revirhävdande individer av svartvit flugsnappare (NT) och mindre hackspett (NT).

Vid kommande exploateringar i området bör vissa generella hänsyn och skyddsåtgärder vidtas för att undvika negativ påverkan på fågelfaunan. I skogsområdet bör inga avverkningar göras under fåglarnas huvudsakliga häckningstid. När skogsområden avverkas bör holkar sättas upp i närliggande skogsområden, eftersom tillgång på bohål ofta är en begränsande faktor för exempelvis svartvit flugsnappare och stare.

Innehållsförteckning

1 Bakgrund och syfte	5
2 Metodik	6
3 Resultat.....	7
3.1 Förstudie.....	7
3.2 Fågelinventering	8
3.3 Groddjursinventering.....	10
4 Samlad bedömning och diskussion.....	11
4.1 Artvärden samlad bedömning	11
4.2 Förekomster av rödlistade fågelarter.....	11
4.3 Förslag på skyddsåtgärder.....	12
5 Referenser	13
6 Kontaktuppgifter	13

1 Bakgrund och syfte

Specialfastigheter AB har givit Tyréns Sverige AB i uppdrag att ta fram underlag till detaljplan avseende fågel- och groddjursförekomster i ett område beläget i anslutning till Skogomeanstalten på Hisingen i Göteborg. Bakgrunden till inventeringen är en planerad utbyggnad av anstalten. Inventeringsområdet omfattar 10 hektar och består av ungefär hälften skogsmark och hälften öppen mark. Inventeringsområdet visas i figur 1. Området har tidigare inventerats med avseende på naturvärden (Tyréns, 2022). Vid naturvärdesinventeringen 2022 observerades rödlistade fåglar i form av grönsångare och svartvit flugsnappare. Inga groddjur eller groddjurslokaler observerades vid naturvärdesinventeringen.

Samtliga arter av vilda fåglar är fridlysta i Sverige, enligt Artskyddsförordningen. Verksamheter som riskerar att döda eller skada vilda fåglar ska därmed vara förbjudna enligt Artskyddsförordningen. Enligt den förändring i Artskyddsförordningen som gjordes 2022 aktualiseras förbudet främst vid prövning av verksamheter som riskerar att hota en fågelarts bevarandestatus. I praktiken innebär det att i första hand rödlistade fågelarter, arter upptagna i EU:s fågeldirektiv bilaga 1, samt arter som minskat med minst 50% sedan 1980, kräver enskild bedömning vid prövning av verksamheter som tar deras habitat i anspråk (Naturvårdsverket, 2022).

Vid planerade verksamheter som riskerar att påverka fridlysta arter av fåglar ska i första hand skyddsåtgärder vidtas. Om skyddsåtgärder inte är möjliga kan dispens från Artskyddsförordningen sökas hos Länsstyrelsen.

Figur 1. Inventeringsområdet markerat med röd linje

2 Metodik

Fågelinventeringen inleddes med en förstudie avseende tidigare rapporterade fynd i observationsdatabasen Artportalen. Fågelobservationer avseende de senaste 30 åren inom det aktuella området plus en buffert på hundra meter söktes med hjälp av Artportalens sökfunktion. Förstudien gjordes för att få en indikation på vilka områden som är särskilt värdefulla för fåglar och vilka arter som förväntas uppträda i området. Området runt Skogomeanstalten har tidigare pekats ut som lämpligt område för mindre hackspett (rödlistad NT), en prioriterad art inom naturvårdsarbetet i Göteborgs kommun (Naturcentrum AB, 2013).

Fältinventeringarna genomfördes i april och maj 2023 enligt metodiken "Kombinerad punkt- och linjetaxering". Denna innebär att man långsamt vandrar längs en på förhand utlagd rutt genom området och noterar samtliga fåglar som hörs eller syns. Med jämna mellanrum görs punkträkningar, då inventeraren stannar i fem minuter och registrerar fåglar. Punkträkningen har som syfte att lättare detektera svårupptäckta arter, och ger inventeraren en stunds rast och vila. Metodiken beskrivs i Naturvårdsverkets handbok "Manual för uppföljning i skyddade områden – Skyddsvärda fåglar" (Blank, 2010). Inventeringen ger en kvalitativ skattning av vilka fågelarter som förekommer inom det aktuella området. Med detta menas att metoden i första hand ger en skattning av vilka arter som förekommer men ej deras exakta antal. Groddjur eftersöktes genom att observera områdets vattensamlingar.

Besöken var förlagda för att täcka in både groddjursäsongen och den tid på året då det största antalet fågelarter är aktiva med sång- och revirbeteende. Inventeringarna gjordes under två tidiga morgnar, med start inom 30 minuter från solens uppgång. En mobiltelefon med GPS användes för navigering och uppmätning av den vandrade sträckan. Under rundvandringen gjordes ett stopp för en så kallad punkttaxering, vilket innebär att man efter 500 meter vandrad sträcka stannar och gör en 5 minuters inventering innan ruten återupptas. Syftet med detta är att öka sannolikheten att observera mer svårupptäckta arter. De flesta observationer görs vid den här typen av inventeringar genom att arter identifieras utifrån sång och andra läten. Ruten bestod i en slinga som var utlagd för att täcka in hela det aktuella området.

Inventeringarna gjordes vid två tillfällen, mitten av april och mitten av maj. Dessa tidpunkter är de som rekommenderas utifrån syftet att undersöka eventuell förekomst av groddjur samt häckning av de flesta fågelarter, inklusive mindre hackspett.

Inventeringarna genomfördes av Erik Heyman (Fil Mag Biologi, Fil Dr Tillämpad Miljövetenskap). Erik Heyman är anställd som naturmiljöspecialist på Tyréns Sverige AB i Göteborg. Han har mer än 15 års erfarenhet av fågel- och groddjursinventeringar i fält och mer än tio års erfarenhet av arbete med tillståndsprövningar och artskydd. Rapporten har kvalitetsgranskats av Maria Widerberg, ekolog och specialist naturmiljö på Tyréns Sverige AB.

3 Resultat

3.1 Förstudie

Förstudien visade på 179 fågelobservationer på Artportalen åren 1993-2023 i inventeringsområdet plus en buffert på hundra meter. Sökningen utfördes i april 2023. Samtliga observationer är registrerade på lokalen som på Artportalen benämns "Gårdsgårdsstigen". Denna lokal är belägen utanför inventeringsområdet, strax söder om den nyanlagda fotbollsplanen. Utsökningsområdet för Artportalen och lokalen Gårdsgårdsstigen visas i figur 2. Inga observationer fanns registrerade inom gränsen för det aktuella inventeringsområdet (se figur 1). Av de 179 observationerna på Artportalen utgjordes 35 av rödlistade arter, fördelat på sju arter. De rödlistade fågelarter som observerats visas i tabell 1.

Art	Rödlistad	Antal obs 1993-2023
Grönsångare	NT	23
Svartvit flugsnappare	NT	4
Björktrast	NT	2
Mindre hackspett	NT	2
Rödvingetrast	NT	2
Kråka	NT	1
Grönfink	EN	1

Tabell 1. Observationer på Artportalen 1993-2023 på lokalen Gårdsgårdsstigen, strax söder om inventeringsområdet.

Figur 2. Utsökningsområde från Artportalen för förstudien visas med röd linje. Lokalen Gärdsgårdsstigen visas med gulröd punkt. Från artportalen.se

3.2 Fågelinventering

Fågelinventeringar genomfördes 12 april och 11 maj 2023. Totalt observerades 28 fågelarter, av dessa bedömdes 19 arter ha trolig häckning inom området. De arter som bedömdes som troligt häckande var de som uppvisade revirbeteenden med spel/sång, eller andra starka häckningskriterier, inom inventeringsområdet. Samtliga observerade arter finns sammanfattat i tabell 1. Fem rödlistade fågelarter observerades, dessa är markerade i figur 3. Av dessa bedömdes gulsparv (NT) häcka inom inventeringsområdet. Överflygande eller födosökande individer observerades av gråtrut (VU) och stare (VU). Strax utanför inventeringsområdet observerades revirhävande individer av svartvit flugsnappare (NT) och mindre hackspett (NT).

Art	Antal obs	Rödlistad	Kommentar
Blåmes	3		Trolig häckning i området
Bofink	2		Trolig häckning i området
Gransångare	4		Trolig häckning i området
Gråsiska	3		Trolig häckning i området
Gråtrut	1	VU	Överflygande
Gröngöling	1		Sågs precis öster om anstalten
Grönsiska	4		Trolig häckning i området
Gulsparv	2	NT	Trolig häckning i området
Gärdsmyg	4		Trolig häckning i området
Koltrast	1		Trolig häckning i området
Korp	4		Födosökande
Kungsfågel	1		Trolig häckning i området
Lövsångare	2		Trolig häckning i området
Mindre hackspett	1	NT	Hördes söder om planområdet, öster om fotbollsplanen
Nötskrika	1		Födosökande
Nötväcka	2		Trolig häckning i området
Ormvråk	1		Sågs norr om planområdet
Ringduva	6		Trolig häckning i området
Skata	2		Trolig häckning i området
Stare	1	VU	Överflygande
Större hackspett	2		Trolig häckning i området
Svarthätta	1		Trolig häckning i området
Svartvit flugsnappare	1	NT	Hördes söder om planområdet
Talgoxe	3		Trolig häckning i området
Taltrast	2		Trolig häckning i området
Trädpiplärka	1		Trolig häckning i området
Törnsångare	1		Trolig häckning i området

Tabell 2. Samtliga observerade arter vid 2023 års fältinventering

Figur 3. Observationer av rödlistade fågelarter vid 2023 års inventering. Den nyanlagda fotbollsplanen, precis söder om inventeringsområdet, är ej med på denna flygbild.

3.3 Groddjursinventering

Inga groddjur eller lämpliga leklokaler för groddjur observerades vid något av de två besöken.

4 Samlad bedömning och diskussion

4.1 Artvärden samlad bedömning

Artvärdena inom det aktuella området bedöms som helhet vara måttliga. Förutsättningarna för groddjur är dåliga eftersom lämpliga leklokaler saknas i området. Fågelfaunan innefattade vanligt förekommande arter som är typiska för de miljöer som finns inom inventeringsområdet. De rödlistade fågelarterna som observerades diskuteras mer ingående i avsnitt 4.2 nedan.

4.2 Förekomster av rödlistade fågelarter

Eftersom rödlistade arter kräver enskild bedömning vid prövning av verksamheter som tar deras habitat i anspråk, diskuteras här de observationer som gjordes vid 2023 års inventering. De rödlistade arterna som fanns registrerade på Artportalen var samtliga noterade utanför området som berörs av detta projekt och diskuteras därför inte mer detaljerat.

Gulsparv (rödlistad NT – nära hotad). Arten har trolig häckning i det öppna området norr om anstalten, se figur 3. Arten är rödlistad till följd av negativ populationsutveckling. Den senaste uppskattningen av antalet par i Sverige uppgår till 533 000 par (BirdLife Sverige, 2022). Gulsparv häckar i olika typer av öppna miljöer med inslag av träd och buskar (ArtDatabanken, 2023). Arten är vanlig i regionen och bedöms ha gott om alternativa habitat i närområdet. Inga särskilda skyddsåtgärder bedöms vara nödvändiga, utöver de allmänna skyddsåtgärder som föreslås i avsnitt 4.3.

Mindre hackspett (rödlistad NT – nära hotad). Arten observerades 11 maj med revirläte söder om inventeringsområdet. Avståndet från observationsplatsen till gränsen för inventeringsområdet var cirka 100 meter. Observationsplatsen 2023 sammanfaller med lokalen Gärdsgårdsstigen där den observerats 2016 och 2017. Det är troligt att mindre hackspett häckar i det lövskogsdominerade området söder om inventeringsområdet. Arten skulle eventuellt kunna använda delar av inventeringsområdet för födosök. Huvuddelen av inventeringsområdet utgörs av talldominerad skog, vilket inte är det habitat som föredras av mindre hackspett, som är en typisk lövskogsart.

Mindre hackspett är rödlistad till följd av minskande populationsstorlek och försämrad tillgång på habitat. Den senaste uppskattningen av antalet par i Sverige uppgår till 4 200 par (BirdLife Sverige, 2022). Det aktuella projektet bedöms inte påverka artens möjligheter att finnas kvar i området, eftersom det finns stora arealer lämpligt habitat österut och söderut. Inga särskilda skyddsåtgärder bedöms vara nödvändiga, utöver de allmänna skyddsåtgärder som föreslås i avsnitt 4.3.

Svartvit flugsnappare (rödlistad NT – nära hotad). Arten har trolig häckning precis söder om inventeringsområdet. Arten är rödlistad till följd av negativ populationsutveckling, men är vanligt förekommande både

nationellt och regionalt. Den senaste uppskattningen av antalet par i Sverige uppgår till 1,1 miljoner par (BirdLife Sverige, 2022). Arten är vanlig i regionen och bedöms ha gott om alternativa habitat i närområdet. Inga särskilda skyddsåtgärder bedöms vara nödvändiga, utöver de allmänna skyddsåtgärder som föreslås i avsnitt 4.3.

Stare (rödlistad VU – sårbar). Arten observerades överflygande fotbollsplanen söder om inventeringsområdet. Den är rödlistad till följd av negativ populationsutveckling men är vanligt förekommande både nationellt och regionalt. Den senaste uppskattningen av antalet par i Sverige uppgår till 403 000 par (BirdLife Sverige, 2022). Det aktuella projektet bedöms inte påverka artens möjligheter att finnas kvar i området. Observationen motiverar inga särskilda skyddsåtgärder, utöver de allmänna skyddsåtgärder som föreslås i avsnitt 4.3.

Gråtrut (rödlistad VU-sårbar). Arten observerades överflygande anstaltsområdet. Den är rödlistad till följd av negativ populationsutveckling. Den senaste uppskattningen av antalet par i Sverige uppgår till 61 000 par (BirdLife Sverige, 2022). Observationen av en överflygande individ motiverar inga särskilda skyddsåtgärder.

4.3 Förslag på skyddsåtgärder

Vid kommande exploateringar i området bör vissa generella hänsyn och skyddsåtgärder vidtas för att undvika negativ påverkan på fågelfaunan. I skogsområdet bör inga avverkningar göras under fåglarnas huvudsakliga häckningstid. Denna infaller mellan 1 april till 30 juni. Denna åtgärd förhindrar att avverkningen riskerar fälla boträd under pågående häckning.

När skogsområden avverkas bör holkar sättas upp i närliggande skogsområden. Tillgången på bohål är ofta en begränsande faktor för exempelvis svartvit flugsnappare och stare, två av de rödlistade arter som observerades. Holkarna bör sättas upp i ett skogsområde så nära det avverkade området som möjligt. För att gynna svartvit flugsnappare, mesar och andra småfåglar är holkar med ingångshål på 30 mm lämpligt. För stare är ingångshål på 45 mm lämpligt. Lämpligt minimiantal är 10 holkar (varav 3 för stare) inom en radie på max 100 meter från det avverkade områdets yttre gräns.

5 Referenser

ArtDatabanken 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. ArtDatabanken SLU, Uppsala

BirdLife Sverige. 2022. Sveriges fåglar 2022. Tillgänglig online på https://cdn.birdlife.se/wp-content/uploads/2023/01/Sverigesfaglar_2022_final_LD.pdf

Blank, H. 2010. Manual för uppföljning i skyddade områden - Skyddsvärda fåglar. Version 4.0. Naturvårdsverket.

Naturcentrum AB, 2013. Inventering av biotoper för den mindre hackspetten kring Backadalen, Göteborgs kommun 2013.

Naturvårdsverket. 2022. Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens gemensamma tolkning av förändringarna i 4 § artskyddsförordningen om fridlysning av fåglar i samband med skogsbruk. PM 2022-09-29

Webbsidor och kartmaterial (GIS)

ArtDatabanken, 2023. Artfakta om naturvårdsarter, hämtad från: <https://artfakta.se/artbestamning>

ArtDatabanken. 2023). Rapporterade artfynd, hämtad från: <https://www.artportalen.se/>

6 Kontaktuppgifter

Erik Heyman

erik.heyman@tyrens.se

070-297 14 50